

ANNA DUDAK, KATARZYNA KLIMKOWSKA, *Sukces jako doświadczenie biograficzne ojców sprawujących opiekę nad dzieckiem*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2017, ss. 365.

Współczesny świat można określić mianem „świata ponowoczesnego”, „świata kultury instant”, w którym jedną z naczelnych wartości jest przyjemność, a warunkiem szczęśliwego życia niejako „musi być” sukces. W świecie tym, kojarzonym przede wszystkim z dynamizmem, obowiązuje, jak pisze Z. Melosik, zasada natychmiastowości, zgodnie z regułą *fast food, fast sex, fast cars*¹. Wydaje się, że wszystko można dostać tu i teraz, byle szybciej, że tym samym sukces – często (choć nie zawsze) synonim szczęścia – jest na wyciągnięcie ręki – najlepiej ręki osoby młodej i pięknej. Okazuje się jednak, że kiedy bliżej przyjrzeć się poszczególnym aktorom w codzienności – zwykłym ludziom, zajrzeć głębiej pod tę powierzchniość świata, można odkryć wiele wyjątkowych fenomenów.

Autorki książki główną kategorią analizowaną, czy może bardziej adekwatnie rzecz ujmując, zgłębianą w swojej pracy uczyniły sukces, pojęcie niezwykle aktualne współcześnie, zaś podmiotem ich badań w nurcie jakościowym stała się specyficzna grupa – ojcowie, którzy wywalczyli sobie prawo do opieki nad dzieckiem po rozwodzie. A. Dudak i K. Klimkowska odkrywają przed czytelnikami – i robią to w sposób doskonały naukowo – to, jak rozumieją sukces ci, których życie – można powiedzieć – pasmem sukcesów nie było. I właśnie w takiej problematyce badawczej tkwi niezwykłość tej pozycji – pewnego rodzaju konfrontacja tego, co przeciwstawne: badanie fenomenu sukcesu u ludzi, którzy doświadczyli specyficznej porażki w życiu osobistym – rozwodu. „Sukces jako doświadczenie biograficzne ojców sprawujących opiekę nad dzieckiem” jest dziełem niezmiernie ważnym, prezentującym świetny przykład zaangażowanych badań jakościowych.

Zasadniczo książka składa się z trzech części – teoretycznej, metodologicznej i empirycznej – w obrębie których wyróżniono sześć rozdziałów.

Przegląd pojęć teoretycznych i weryfikacji empirycznych dotyczy dwóch głównych zagadnień badawczych – sukcesu i ojców. Autorki w sposób dokładny i rzetelny, a przy tym przystępny, analizują kategorię sukcesu, jego kulturę,

¹ Z. Melosik, *Kryzys męskości w kulturze współczesnej*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2006.

język, cechy, a także uwarunkowania oraz koszty i ryzyko związane z podjęciem pracy nad jego osiągnięciem. Liczne odwołania do innych badaczy dowodzą, jak dokładnie autorki zgłębiły to pojęcie. Rozważania teoretyczne na temat ojcostwa w Polsce obejmują stereotypizację ról płciowych, współczesne koncepcje ojcostwa, sytuację prawną ojców po rozwodzie, a także działalność społeczną na rzecz promowania ojcostwa i przeciwdziałania dyskryminacji rodziców płci męskiej w wychowaniu dzieci.

Część metodologiczna w jasny, spójny i logiczny sposób przybliżyła cel, problematykę oraz podejście badawcze, a także pokrótce omawia przebieg badań i grupę badawczą. Najobszerniejsza część, empiryczna, prezentuje wyniki badań. Autorki opisują, jak ojcowie rozumieją sukces i w jakich wymiarach go doświadczyli (materialnym, prestiżowym, emocjonalnym i samoaktualizacyjnym), jaka jest ich ocena uwarunkowań osiągniętego przez nich sukcesu, a także jego kosztów.

Choć *Sukces jako doświadczenie biograficzne ojców sprawujących opiekę nad dzieckiem* jest pozycją naukową, czyta się ją niemal jak powieść – wciągającą i fascynującą, a jednocześnie spójną, logiczną i pełną profesjonalizmu. A. Dudak i K. Klimkowska prowadzą czytelników przez zawiłości teoretyczne i metodologiczne w sposób tak jasny, konsekwentny i przejrzysty, że prezentowane – skądinąd trudne – zagadnienia stają się zrozumiałe nawet dla kogoś, kto po literaturę naukową sięga bardzo rzadko, z uwagi chociażby na poziom skomplikowania używanego w niej języka. W niniejszej książce tego problemu nie ma – autorki, dostosowując język do możliwości interpretacyjnych czytelników, zmniejszają dystans między sobą jako badaczkami a odbiorcami, przez co wydaje się, że omawiana publikacja może zainteresować każdego, komu bliska jest podejmowana w nim problematyka.

Kolejną zaletą książki są zaprezentowane w niej, bardzo dobre i konsekwentnie prowadzone, zaangażowane badania jakościowe. Widać doskonale, że zostały one w sposób przemyślany zaplanowane i zrealizowane. Autorki prowadzą osoby czytające pracę przez cały proces badawczy: od początku wiedzą, jakie fenomeny chcą poddać analizie i interpretacji, i ściśle trzymają się wyznaczonej przez siebie ścieżki, dogłębnie i ze zrozumieniem analizują różnego rodzaju podejścia teoretyczne związane z interesującym je zjawiskiem. Czytelnik odnosi wrażenie, że przygotowując się do pracy, autorki dotarły do wszystkich pozycji literatury przedmiotu. Podjęcie tak tytanicznej wręcz pracy badawczej świadczy o ich niezwykłym zacięciu naukowym. A. Dudak i K. Klimkowska dokonują celnego wyboru strategii badawczej (i, co ważne, potrafią go uzasadnić), a następnie podejmują badania. I nie są to badania powierzchowne. Co warto podkreślić – każda wypowiedź osoby badanej i każdy komentarz badaczek są osadzone w teorii (wybranej i opisanej w części pierwszej), część empiryczna zanurzona jest w teorii. Tak poprowadzone badania jakościowe mogą stanowić wręcz wzorcowy przykład tej strategii badawczej.

Książka przedstawia różnorodny i trudny świat ojców, którzy uzyskali możliwość sprawowania opieki nad dziećmi po rozwodzie, ukazuje ich problemy, bolączki i radości oraz subiektywne rozumienie sukcesu i szczęścia. „Bohaterowie” badań okazują się osobami, które zostały niejako ukształtowane przez swoje trudne doświadczenia, przeżycia osobiste, przez co bardzo świadomie idą przez

życie. Pozycja zachęca do przyjrzenia się ważnej, choć nadal w Polsce marginalizowanej grupie mężczyzn, którzy nie uciekli od obowiązku wychowywania swoich dzieci i – co zasługuje na uwagę – realizują go w sposób odpowiedzialny, stawiając czoła nadal istniejącym stereotypom dotyczącym ich umiejętności wychowawczych i opiekuńczych. Autorki przez swoją pracę zachęcają do wyciągnięcia ku tym ojcom pomocnej dłoni i udzielenia im wsparcia.

Sukces jako doświadczenie biograficzne ojców sprawujących opiekę nad dzieckiem to książka ważna społecznie, którą polecić można osobom zainteresowanym problematyką ról płciowych we współczesnym świecie i przemianom, jakim podlegają. To pozycja dla badaczy sytuacji mężczyzn w kontekście zmian społecznych, określanych jako kryzys męskości. Wreszcie, to praca dla wszystkich, którzy stykają się z problemem samotnego rodzicielstwa (ojcostwa).

Paulina Koperna